

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на **Цветелина Петкова Цветанова-Цанева** на тема „**Лингвистични и културологични маркери на националната идентичност в езика на млади бесарабски българи**“ за получаване на образователната и научна степен „доктор“ в област *2. Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология – Общо и сравнително езикознание*

от проф. д-р **Красимира Алексова**, Катедра по български език, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Данни за конкурса

Определена съм за член на научното жури по защита на дисертационния труд на Цветелина Петкова Цветанова-Цанева на тема „Лингвистични и културологични маркери на националната идентичност в езика на млади бесарабски българи“ със заповед № РД-38-550 от 22.11.2021 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Не откривам данни за нарушения в процедурата. Дисертантката е изпълнила минималните национални изисквания за научна област *2. Хуманитарни науки*, професионално направление 2.1. *Филология*.

2. Данни за кандидата

През периода 2020 – 2021 г. Цветелина Петкова Цветанова-Цанева е докторантка на свободна подготовка към Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езикознание на Факултета по славянски филологии към Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Научни ръководители са доц. д-р Екатерина Търпоманова и доц. д-р Владислав Миланов. Преди това Цветелина Цветанова-Цанева е била докторантка към Русенския университет „А. Кънчев“ (05.2014 – 05.2018 г.). Притежава магистърска степен по българска филология от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Работила е като учител по български език и литература, има V професионално-квалификационна степен, придобита в Департамента за повишаване на квалификацията на учители, гр. Варна. В момента е управител на „Образователен център „Диалог“ ЕООД.

3. Характеристики на дисертационния труд и научните приноси в него

3.1. Анализ на постиженията в дисертационния труд

Избраната тема в дисертационния труд представлява новост в проучването на общността на бесарабските българи, тъй като основният подход е лингвокултурологичен. Това отличава дисертацията от множество лингвистични, социолингвистични, етнокултурни или методически разработки, свързани с тази българска общност. Смятам, че изборът на дисертантката да проучва националната идентификация на младото поколение

бесарабски българи – между 15 и 25 г., е не само подходящ, но и че се отличава със значимост, защото е показателен както за съвременните тенденции в изграждането на езиковата личност на тези млади българи, така и за резултатите от езиковата политика на няколко държави (България, Украйна и Молдова). Мултикултурализмът и глобализацията освен своите позитиви крият опасности от културен релативизъм и маргинализация, които могат да засегнат онези млади хора, които в чужда културна ситуация формират и стабилизират между 15 и 25 г. своята национална самоидентификация.

В уводната част са достатъчно ясно експлицирани обектът на изследване, целите и задачите на дисертационния труд. По-слабо е засегнат въпросът за методите на анализ, които се прилагат за проучване на лингвокултурологичните маркери на националната идентичност на младите бесарабски българи при формирането ѝ в извън България под въздействие на интеркултурната комуникация, но това е обусловено според мене от факта, че в отделна глава (под номер III) целенасочено се разглеждат методите на изследване и инструментариумът.

В работата прави много добро впечатление фактът, че дисертантката ясно посочва хипотезите, които проверява, което е важно, защото стремежът е чрез емпирични данни да се докажат или отхвърлят твърдения за националната идентичност.

Напълно уместно в Първа глава се разглежда понятието *идентичност*, а и възгледите на различни учени за видовете идентичност, което е от значимост за дисертационния труд, защото обектите на изследване – млади бесарабски българи, са в ситуация на избор на идентичност като малцинствена група. В тази теоретична основа на дисертационния труд се изясняват понятия като *етническа група*, *етническа общност*, *нация*, *национализъм* и др. В друга част на Първа глава се представят основни понятия в лингвокултурологията, като се започва от понятието *култура*, след това *лингвокултурология*, вкл. дефиниране на целта и задачите ѝ, както докторантката се спира и на важни теории в областта на лингвокултурологията, свързани с дисертационния труд. Това е добър подход, тъй като дава теоретичните основания на емпиричните изследвания, свързани с анализ на асоциации и концепти, с търсене на културната конотация, която се проявява в националноспецифичната лексика, изграждаща спецификата на картината на света на изследваната общност. Смятам, че в Първа глава основателно авторката е включила и раздел, в който разглежда теоретични аспекти на езиковата картина на света и на езиковата личност, тъй като те са от ключово значение за определяне на националната идентичност на изследваната в дисертационния труд общност на младите бесарабски българи. Същите наблюдения се отнасят и до разглеждането на ролята на езика за конструирането на идентичността. Авторката е представила немалко теории, като в повечето случаи се стреми да обоснове значимостта им за собственото изследване. Струва ми се важно да изтъкна, че при разглеждане на различни гледни точки за съдържанието на различни понятия, дисертантката уточнява еднозначно кое тълкувание приема. Това е необходимо за изясняването на понятийния апарат в основата на изследването.

Смятам, че при разглеждането на българската езикова личност в ситуация на многоезичие във Втора глава би трябвало да се използва и терминът *диглосия*, с който се назовава ситуация на йерархия на езици според нагласите на една общност. Именно чрез понятието, назовавано с този термин, може да се изясни идентификацията с дадена група, чийто език притежава по-висока или по-ниска престижност. А това е свързано и с психологическата привързаност към тази общност.

Втора глава създава отлично впечатление за способностите на авторката да създаде и аргументира свой модел за изследване на лингвокултурологичните маркери на националната идентичност на млади българи, родени и живеещи в Молдова и Украйна. Представеният във Втора глава алгоритъм на изследване на посочените маркери дава ясна представа за всички единици на изследвания модел и стъпките в конкретната реализация на проучванията.

Трета глава представя много добре методологията и инструментариума на проведените изследвания. Успешно са приложени подходящи за обекта на изследване и методи за събиране на емпиричен материал – анкетният метод, полуструктурираното интервю, свободният асоциативен експеримент, тълкуване на концепти и контент анализ на есеистични текстове, така и методи за обработка и анализ на емпиричния материал, напр. лингвокултурологичен анализ и използване на статистически методи за анализ чрез няколко критерия за зависими извадки.

Прави впечатление, че в Четвърта глава анализите на докторантката на конкретния материал от изследванията са задълбочени, достатъчно ясно онагледени със схеми и пряко насочени към верификация на издигнатите хипотези. Предлагам като продължение на изследванията си след защитата докторантката да съпостави асоциациите на анкетиранията от нея лица с данните от „Български асоциативен речник“ (*П. Илиева-Балтова, А. Ефтимова, А. Липовска, К. Петрова. Български асоциативен речник. София, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2003*), което ще даде възможност да се отговори на въпроса дали асоциациите на младите българи от Молдова се различават от тези на родените в България (от опит знаей, че данните за този речник се събираха в множество университетски центрове, но не само в тях). А възможността да се съпоставят паралелни асоциативно-вербални полета у млади носители на руския, белоруския, българския, украинския език, представени в славянски асоциативен речник (*Н. В. Уфимцева, Г. Я. Черкасова, Ю. Н. Караулов, Е. Ф. Тарасов. Славянский ассоциативный словарь (русский, белорусский, болгарский, украинский), М., 2004*) ще даде още по-пълна картина на фона на близкородствени, често контактиращи и взаимодействащи си славянски езици. Подобна съпоставка ще добави още доказателства за изказаната от докторантката теза, че „младите българи в Молдова имат светоусещане и менталност като на всички носители на българския език в пределите на България“ (с. 159).

Прави впечатление също така прецизността на статистическите анализи, приложени за извличане на изводи за разпознаваемостта на визуализациите на концепти в подбраните картинки. У мене възникна обаче въпросът доколко картина 2.13 с планински

пейзаж е достатъчно еднозначен представител на Стара планина и защо да се очаква да се асоциира с Балкана (Стара планина), а не с коя да е планина.

Прецизни са и статистическите анализи, приложени към данните от анкетното проучване на самоопределянето на идентичността на респондентите. А статистическите анализи имат силата на доказателства, които авторката умело е използвала за реализиране на целите на изследването си. Подчертан интерес предизвикаха у мене данните, свързани с въпроса *Какво ми носи националната идентичност*, тъй като най-важна се оказва според отговорите връзката между националната идентичност и щастието, т.е. емоционалният аспект преобладава пред прагматичния – реализацията в живота, възможностите, икономическия успех.

3.2. Публикации по темата на дисертационния труд

В документите по защитата са представени 6 статии по темата на дисертационния труд. Смятам, че тези публикации и участието на докторантката в 6 конференции са дали възможност на научната общност да се запознае с основни аспекти от изследването ѝ.

3.3. Автореферат на дисертационния труд

Авторефератът отговаря на структурата на дисертационния труд и отразява вярно постиженията му.

4. Заключение

В резултат на анализа на научните постижения на дисертационния труд и тяхната значимост предлагам на Цветелина Цветанова-Цанева да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор“ за дисертационния труд „Лингвистични и културологични маркери на националната идентичност в езика на млади бесарабски българи“ и гласувам положително за това решение.

09.02.2022 г.
София

Изготвила становището:
(проф. д-р Красимира Алексова)